

6. Тимчасово залишити всю владу, яка там була до большевиків, до того часу, поки буде розпорядок від Українського Уряду. 7. Утворити при Міністерстві в Києві спеціальний відділ для справ Зеленого Клину. 8. Дозволити гуртувати своє власне військо. 9. В Харбині яко інтернаціональним місті призначити консуля. Тому, що політичне становище на Далекому Сході в зв'язку з можливим виступом бувших російських союзників, не може терпіти ніодної хвилини в розв'язці сих питань, прохаю яко мога скорше їх вирішити й дати змогу переслати їх по належності.

Підписаний на заяві: Голова Манджурської Окружної Ради Петро Твердовський“.

Бажання „Манджурської Окружної Ради“ не можуть бути несповнені.

3 поезій О. Олеся.

I.

*З гарячих вулиць, залитих кровю,
До моря в думці лечу я знов, —
Тут кожен камінь палає кровю,
Тут в кожному слові клекоче кров.*

*З оцей голодних, налитих кровю,
Лечу на лоно ясних пісків,
Тут кожен камінь палає кровю,
Тут кожен камінь кричить без слів.*

*Від рук тремлячих, залитих кровю,
Лечу до моря, до хвиль, до струн —
Тут тарабани регочуть кровю,
І свіжю кістку призе дикуни.*

*Від трун і трунів, покритих кровю,
Лечу під небо без чорних змар,
Тут натило ся і небо кровю,
По вінця повне кривавих кар!*

II.

*Кинув місто. Знов я в лісі...
Рапок. Сонце золоте...
Леско тілю місте грає,
Біла яблуна цвіте.*

*О дитинство, любе, миле!
Знов ти в серці, як колись,
Знову в серці дивовижно
Щастє з мрією сплелось.*

*Обійму мої дерева,
Обійму мою траву...
О, закуй мені, зозуле,
Чи я довго проживу.*

*Гей, метелики, куди ви?!
І мене туди візьміть —
На степи, квітками екриті,
Де зелений май шумить.*

*Не наблиюсь до ночі,
Не надихаюсь за день,
Не наплюю уволю сонця,
Вітру, пахошів, пісень!*

*О щаслива будь, хвилино
Золотого забуття!..
Завтра знову в пекло, в місто,
В вихр кипучого життя!..*

3 розстриги сотник.

(Кінець)*.

III.

Пять років терпів Гадач „Фараонове мучительство“ з боку Лісовського, тепер прийшла черга терпіти ще більше лихо Новгородчанам. Зміна уряду — се було для розстриги те саме, що для щуки, коли її перевести з малого ставка в більший. Новгородок було тоді місто багате, торговельне й промислове, не те Гадач, зубожений шведським зїмуванням. Та й влада сотницька була не та, що влада протопецька. Сотник був повним господарем у своїй сотні, як полковник в полку, а гетьман на цілій Гетьманщині. Звичайно він повинен був підлягати вищій владі, але се мало обходило таких сотників, що їх настановляв сам царь за якісь прислуги. Лісовський добре памятав, що ні полковник, ні сам гетьман не зсадить його з уряду, і тому й ухом не вів про їх накази.

— Знайте мене, хто я, бо я нікого не боюся! — похвалив ся він в Новгородку, як ранійш хвалив ся і в Гадачі.

Наїхав Лісовський на сотництво 10 березня 1715 року і зараз же, в саму весняну росквась, вирядив ся у Гадач за жінкою та „для гордої своєї асистенції“ взяв з собою трохи не всю сотенну старшину і тримав їх там через цілий піст. Потім поїхав до Кролівця на ярмарок „для справованя неприличныхъ своей сотницкой особѣ четверныхъ поѣздовъ“, купив там „карету мальованую, сукномъ гранатовымъ выбитую, дышльовую, на коловоротку, зъ шорами на четверо коней і зъ кантарами*“ і за всезаплатив грішми, узятими з соборної церкви в позику без віддачі.

Такі були вступні події розстриги-сотника на новім уряді. А далі починаеть ся безмежний ряд його злочинств, які годі переказати в короткім огляді. В його раніових маєтностях козакі робили, як справжні кріпаки, цехові шевці, кравці, ткачі й інші ремісники були завжди завалені працею на його потребу, рибалки „безпотребно і безвременно“ тягали для нього горілку, варили пиво й мед, а шинкарі на його користь продавали єї напої; крім сього Лісовський і сам по цілій сотні позаводив власні шинки й садовив там Жидів шинкарями. Уся сотня, люде ріжних станів повинні були все постачати для прибутку сотника, а хто йому не корив ся добровільно, того він примушував. Був тоді звичай на Україні, що козакі й міщане на Різдво та на Великдень ходили до сотника „на ралець“, себто поздоровляли з святом і приносили подарунки. Один сільський отаман якось спізнав ся й прийшов після свят, так Лісовський звелів посадити його до гармати, прикувавши за шию, і поти тримав, поки не вимучив з нього куфу горілки й 4 талари. Стародавня такса приносів „на ралець“ була значно підвищена: ранійш шевці напр. приносили сотникови пару чобіт, а сотничці давали грішми по 2 золотих, а Лісовський став вимагати собі по талару грішми та по дві пари сапанців, а жінці окремо „полутабинову запаску“ вартістю в 9—10 золотих або щось подібне. Хто з сотнян женив сина або віддавав дочку, повинен був заплатити сотникови так звану „весільну куницю“; тільки за попередніх сотників давали по золотому, а „пан Лісовський (скаржились сотняне) без милости таларів по два береть і по п'яти золотих, чого ради боїмось дітей женити“. Взагалі-ж Лісовський і по звичаю і без усякого звичаю грабував у кожного все, що йому подобалось, в крамницях напр. без грошей брав „риж, родзинки усякі, цукер канарський по півталара фунт“ і т. ин.

А найбільший прибуток мав він з судейства, бо яко сотник був председателем суду сотенного й ратушного. Правду кажучи, він єї колегіяльні суди знищив, бо вимагав, щоб

усі ходили судитись до його двору, і тут він драв з правого й винуватого, відсуджуючи у свою користь за „вини правні“ нивки й сіножаті й инше добро. Знаючи, який сотницький суд, люде боялись позиватись і старались миролюбно кінчати свої справи, а він, дізнаючись про те, карав їх грошовими карами, щоб не уникали суду. Доходячи правди на суді, він батогами вимучував признання вини й реметував на гетьмана, що той не дав йому дозволу „мучити злочинців катівськими руками“, як те робилось в московських судах. А проте, коли йому хотілось, не вагався він на допиті засікати людей батогами „покладаючи разів десять, поливаючи рани горілкою й посипаючи сіллю“. А одного заслуженого козака Лісовський присудив повісити за те, що ніби-то він украв у його жінки кунтуш, який сотничка загубила, пяною вертаючись з шинку, і повісив би, колиб не вступились за нього Москалі, що стояли в місті.

Звичайно сотняне не терпіли мовчки такого нелюдського знущання і на Лісовського градом сипались скарги й гетьману й самому цареві. Кілька разів його кликано до Глухова, роблено над ним слідство, і все те кінчалось нічим, і він, вертаючись, люто помщав ся над тими, хто на нього скаржив ся, й всім здавалось, що його „мучительству“ не буде кінця й краю.

Аж тут враз він спіткнув ся так само, як се було вже з ним на протопопетві в Гадячі. З давно забутої давнини несподівано вернула жіноча постать і від одного її погляду зразу зівяла уся бадьорість і завзяте розбещеного паливоди. То була перша жінка Лісовського Палажка Улівківна. В 1720 р. прибула вона до Глухова й подала Скоропадському таке „чолобитте“: „Назад тому років 15 оний Лісовський прийняв зо мною шлюб і, похитивши майно, яке я мала од родителів моїх, утік од мене, а я, скитаючись через тоє время, сохранияючи дівство своє, ждала його, Лісовського, до себе возвращенія, которого не могла дождатись. А прочувши по довгім шуканню, що оний муж мій після протопопетва гадяцького став сотником у Новгородку, писала я до нього, ознаймуючи про своє чеканне, а до того жаліючи свого майна, що він узяв“. Лісовський, видимо, не знав, як від неї відкараскатись, та й відписав либонь їй, „аби до нього на хутор Узруй приїхала для ніякогось розговору. Не пізнавши хитрости, у письмах його прелесних вираженої, я приїхала до нього на хутор, надіючись ніякою отрадою собі получитьи, а він, Лісовський, не памятаючи на боязнь Божу, поцтвности мене, до того хранимої, усильно позбавив і потім з очей прогнав“. Затим вона просила „учинити їй справедливість святу християнскую по артикулам правним“. Почувши про се „чолобитте“, Лісовський злякав ся й написав гетьману, що він швидко приїде до Глухова й вияснить сю справу, алеж не хапав ся їхати. А Палажка, не діждавшись його приїзду, подала друге „чолобитте“ царському резиденту Протасеву: „З криваво плачливими моїми сьозами бю я чолом вашому благородію і прошу суда на свого мужа Лісовського. Коли він не хоче на право зо мною стати, то ізвольте мене одпустити у Петербурх, може я там у Е. Ц. В-ва получу милость і право на свого мужа“. Їй видали подорожню, і вона добралась до Москви. Туди-ж на початку 1721 р. покликано й самого Лісовського. Тепер там було кому щільно зайнятись справою про двоєженство Лісовського: св. Синод не повірив його байці про пяного попа та про „безгрішність“ Палажки. Запитали чернигівську консисторію, як саме вирішена була в 1704 р. справа про шлюб Лісовського. Та подала справку, що тодішній архиерей Максимович признав шлюб дійсним, і Лісовський не мав права вдруге женитись за живота першої жінки. Справа тяглась цілий рік і в 1722 р. Синод порішив її так: „второбрачну жену Лісовського Ксенію велѣно було съ нимъ разлучити, оставивъ еяновеі у отца, а дочерей отдать матери“. Але тут Лісовський несподівано виявив надзвичайну упертість: ні за що не схотів „второбрачну жену свою отпустити, а первую прийняти“, за який „упоръ отданъ былъ тамъ, въ Москвѣ, въ св. Синодъ подъ крѣпкій караулъ

и оттоль отосланъ, въ нѣкоторыхъ важныхъ причинахъ, къ слѣдованію въ Преображенскій приказъ, гдѣ вскорѣ и животь свой окончилъ“. Так загадково оповідав генеральну канцелярію про сю подію чернигівський архиерей Іродіон Журавовський. Що то були за „нѣкоторыя важныя причины“, по яких Лісовського передано „къ слѣдованію“ в страшний Преображенський приказ? І певно не з доброго дива він там „вскорѣ и животь свой окончилъ“. Чи не збулось над ним те, що йому пророкували в злосливім пашквілі, зложеном в генеральній канцелярії під час його останнього виїзду до столиці:

Отче Лісовський,
Плаче кнут московський
По твоїй шкурі,
Навѣть (?) по бандурі
Возьмеш, небораче,
Ні попе, ні козаче.

До речі додамо й другий пашквілі, зложений в Гадячі на розстриг Лісовського:

Въ тысяча семьсотъ пятнадцатъ годѣ
Отналь отъ Христа попъ въ украинскомъ родѣ,
Федоръ Лісовскій, попъ заблужденный,
Бога чужденый.
Сей, живя въ мірѣ, Бога не бояся,
Блудилъ безчинно, людей не срамляся;
Три жены имѣвши, дерзнулъ на священство.

Ахъ безпеченство!
Санъ апостольскій взятъ недостойнѣ
О како дерзнулесь, живый своевольнѣ!
Се вторый Іуда ннѣ наречеса,
Свѣту промчеса.

Ровъ копаль многимъ, яко пишетъ Давидъ,
Самъ упаль въ яму и посрамилъ свой видъ.
На честь священства дерзнулъ малоумный,
Зри, о безумный!

Лучше бы тебѣ утратити главу,
Нѣжъ іерейства загладити славу,
Славы искал-есь и мірскія власти,
А не душу спасти.

Воровство въ тебѣ зѣло ся вплодило,
Заздрость очію въ погибель водило,
Блуду бо еси и лжи исполнился,
Ахъ накопился!

Орест Левцицький.

(Літературно-Науковий Вістник).

* * *

Вже рік пройшов, як ти розбив кайдани,
Народе страднику! Рік цілий промайнув,
А ще горять воєм твої глибокі рани,
І час мук твоїх ще й досі не минув...

І так, як і раніше, від туди та терпіння
Тремтять твої пісні — сі стогони душі...
І так, як і раніше, терпіння та каміння
На новому шляху стрічаєш, ідучи.

Але в твоїх очах зневірря та печалі
Немає вже: надія в них живе
І віра, що минуть усі страждання-жалі
І прийде правди час — яснє життя нове.

І вірую, що новими шляхами
До щастя-правди твердо йтимеш ти,
Й хоч заросли шляхи колючими тернами, —
Народе мій! — ти дійдеш до мети!

(Л.-Н. В.).

О. Соколовський.

Військовий міністер ген. Рогоза про організацію української армії.

З приводу цілої низки питань, зв'язаних з організацією армії та її майбутнього життя, співробітник „Відродження“ розмовляв з військовим міністром ген. Рогозою.

Приступлено до утворення національної армії, до котрої покличеться Українців. Але тому, що Україна ще молода держава, яка тільки тепер формується, а при напруженій організаційній роботі потребується великої кадри добре підготованих фахівців військового діла, можливо, що повного числа таких сил серед природжених Українців і не знайдеться. Тоді з огляду на те, що діло не жде, прийдемо до послуг і знання осіб і не Українців по походженню, котрі чесно заявляють свою згоду служити національній українській ідеї в складі армії молодій Українській Державі.

Демократизація армії буде провадити ся в тім розумінню, що всім особам, цілком незалежно від їх службового та грошового становища, відкриється вільний доступ, коли будуть службові та просвітні дані, як до нижчих, так і до вищих військових посад. Чесним, талановитим та освіченим людям буде відкритий вільний шлях в армії. Всім служачим майбутньої української армії забезпечується чесне й справедливе відношення.

Організація армії й саме приготування до цієї організації вимагає вдумливого й обережного відношення до себе. У військових справах, особливо у внутрішнім будівництві армії, — нема місця для імпровізації. Організація армії та фльоти Української Держави проведеться поступово й обережно. Через се покликання можливе не раніше ніж в осени.

Співробітник „Відродження“ прохав міністра Рогозу висловити свій погляд на армію та відношення її до політики. На се питання міністер відповів рішуче й цілком певно: „Армія — єсть та сила, на котру спирається Держава, як в зовнішніх своїх відносинах, так і у внутрішнім будівництві. Через се армія повинна бути безумовно зовні всякої політики, зовні партій“. Далі з розмови виявилось, що формування української армії має бути проведене на територіальних підвалинах, по зразку європейських армій. В основу формування покладеться принцип: дисципліни, субординації та військового шанування чинів.

У всіх галузях цивільної служби, — сказав міністер — а так само взагалі в життю людей, необхідна дисципліна й лад. Без дисципліни, як показав кошмар давнього минулого, неможливе життя суспільства й держави, неможлива людська культура. Тим необхідніша дисципліна у війську. Без неї неможлива армія ні при яким ладі, ні при яким просвітнім рівні козаків. В армії якої ґрунт повинна бути строга дисципліна й вона різниться від такоїж на цивільній службі — своїм необхідним напруженням. В українській армії звернемо велику увагу на освіту козаків. Задумують утворити цілу низку салдатських шкіл, просвітних, релігійних і музичних гуртків. І напевне можна сказати, що Військове Міністерство буде йти назустріч культурно-просвітній діяльності Міністерства народньої освіти. Маєть ся на думці провести покликання постарому, через військові установи, котрі будуть в дечім зреорганізовані. Мабуть будуть покликані тільки молодші роки, які не були зовсім на війні та які можуть створити сильні кадри української армії. Мають покликати у всякім разі не більш $\frac{1}{8}$ °/о всього населення краю.

При призначенню на посади і вищих і нижчих начальників в основу покладеться принцип бойових заслуг, строювого стажу, досвіду та старшинства. Таким чином можна буде справедливо та з найбільшою користю обсадити посади начальників людьми з освітою і з безумовним знанням свого діла. Щоб мати офіцерів з освітою, в найближчий час від-

криють ся військові школи для всіх родів зброї та для підготування фахівців, з закінченою військовою освітою, мають відкрити ся на Україні військові академії та школи старшин (артилерійська, кавалерійська, стрілецька й інші).

У теперішній тяжкий час почувается ся велика матеріальна злиденність серед офіцерської та салдатської родини. Щоб полегчити злиденність і дати можливість дітям військових держати освіту, мають відкрити низку сухопутних і морських корпусів. При сім маєть ся на увазі в першу чергу приймати дітей офіцерів і салдатів, які потерпіли й відзначили ся в сій війні. Становий принцип відкинемо цілком.

Щодо формування кадрового складу міністер заявив, що вже розпочато формування нижчих і вищих офіцерських кадрів на принципі того, які хто має заслуги, стройовий стаж, досвід і старшинство. Тепер же організують ся штаби корпусів дивізій і полків, управ і установ. Крім того тепер же приступить ся до формування підофіцерської кадри на підставі найму понадтерміновослужащих, які визначили ся в стройовім і бойовім відношенню, підофіцерів. Вироблеть ся зразок погонів і повертають ся старі козацькі чини старшин. В теперішній час з огляду на грошову кризу й повну необхідність економії — нова українська форма дасть ся тільки гетьманському сердюцькому відділові. Але на будуче гадають дати українській армії зручну уніформову одіж в національним українським дусі.

Велику увагу звернено на забезпечення родини офіцерів і салдатів, які потерпіли на війні й при анархії в середині Держави. З сією метою утворено комісію для спішної розробки пенсійного уставу, а також улаштовують ся комітет для ранених і відкривають ся кадєтські корпуси.

Тепер у Військовім Міністерстві йде кипуча організаційна праця на ґрунті строгої системи й суворого ладу. Треба сподівати ся, що ся праця закінчить ся цілковитим успіхом і молода Українська Держава скоро матиме уладнану й міцну, збудовану на європейській системі й оперту на старих, які склали ся на протязі низки віків, військових уставах і перероблених відповідно до сучасних вимог і досвіду війни.

Зїзд ради Всеукраїнської Учительської Спілки.

В Києві відбув ся, як доносить „Відродження“, зїзд ради Всеукраїнської Учительської Спілки, на який запрошували ся по 2 представники від кожної місцевої спілки. Представники прибули у великій кількості: з Київщини від 14 спілок 25 представників, які репрезентували 2690 членів, з Полтавщини — від 10 спілок — 15 представників — 2451 членів, з Поділля від 7 спілок 14 представників — 1550 членів, з Чернігівщини — від 7 спілок 12 представників — 1200 членів, з Волині від 7 спілок 11 представників — 1101 членів, з Харківщини від 3 спілок 5 делегатів — 378 членів, з Катеринославщини від 4 спілок 5 делегатів — 1877 членів, з Херсонщини від 3 спілок 4 делегатів — 867 членів і з Бессарабії від 1 спілки 1 делегат — 134 членів. Всього разом було представників 56 спілок в числі 93 делегатів, які репрезентували собою 12248 людей, крім того було 18 чоловік гостей і 4 представники від окремих шкіл і шкільних рад — учителів інших губерній. На зїзд прибули представники від 17 нових спілок, про які ранше не було відомостей. 28 спілок представників не прислали. Всього зараз, по останніх відомостях, є 84 українські учительські спілки. Треба зауважити, що багато є спілок, які тільки тепер починають завляти про своє існування.

Зїзд скликала рада для розгляду професійних, переважно організаційних питань, як звідомленне про діяльність центрального бюро, плян діяльності спілок на місцях і зв'язок з центром, про устрій Всеукраїнського Учительського

кооптованих. Постановлено право рішального голосу дати членам кооперативного комітету тільки вибраним на другім кооперативнім зїзді. Після закінчення обговорення сього питання зїзд з великим захопленням вислухав слово професора Крушельницького, що вітав зїзд від галицьких Українців і української національної армії — Січових Стрільців, які тепер перебувають на території Української Держави. Далі промовець виклав історію кооперативного руху в Галичині. Коли в Галичині представилась можливість працювати на національнім ґрунті, місцеві сили нездегенерованої інтелігенції, як і російські Українці, кинули ся з головою за організацію народу на політичнім ґрунті й, коли в сім вони не досягли ніяких здобутків, зрозуміли, що необхідно звернути увагу в першу чергу на гуртування народу на економічнім підкладі — на кооперативні заклади, які тільки одні дадуть можливість національного будування. І, ставши на сей шлях, галицькі Українці здобули значно більше ніж з початку. Галицькі Українці завсіди пильно стежили за життям братів Українців за Збручем і щиро тішать ся, що кооперація за Збручем пускає глибоке коріння, що, як вони вірили, допоможе освітленню українського народу, пригніченого російською деспотією. Нарешті промовець закликав до зєднання економічного життя, бо спільність праці на економічнім підкладі дасть змогу збудувати міцну економічну державу, яка вирветь ся з хижачьких рук і не дасть ні одній народній копійці уплисти від українського народу.

У відповідь на се привітання з промовою виступив Ночвин. Не можу передати всього того, — сказав він, — що мене хвилює після промови Крушельницького, але мушу запевнити його, що відколи наш народ, свідомі сини його не забували й не забудуть, що по той бік Збруча живуть в такій то долі його брати Українці. На високу скелю злітають не лише горді орли, але й низькі гади. Скажемо, що орли нашого народнього духу підіймуть ся вище скель, зєднаний народ подасть єдину руку своїм сусїдам і дуже культурно, економічно та політично піде до свого розвитку.

Промову Ночвина збори покрили оплесками. Після вибору мандатної і статутної комісії збори приступили до ділової праці. Перший реферат мав Мартоса про організацію кооперативного руху на Україні. Досі кооперативний рух на Україні — означив референт — протікав хаотично й тільки в деяких місцях вироблювали ся пляни кооперативної організації, але загального пляну для всієї України не було. Кілька років тому почали ся наради, на яких обговорювали ся питання про утворення такого загального пляну кооперативної організації. Референт підвів наслідки всього зробленого на сім шляху, а саме: 1) В цілях плянового й найповнішого використання сил кооперації необхідно розмежувати діяльність кооперативних товариств, союзних і центральних обєднань так, щоб кожна кооперативна організація поволі спеціалізувала ся на задоволенні якоїсь галузі потреб людности, намагаючи ся задовольнити сі потреби як найкраще. 2) Відповідно до того повинні бути зорганізовані кооперативні центри: кредитовий, споживчий (торговельно-промисловий), ревізійний, видавничий та культурно-просвітній. 3) Торговельно-промислові центри мусять бути зорганізовані по принципу універсальної кооперації. Згодом, в міру розвитку кооперативних сил, мають задовольнити ся окремі галузі потреб (напр. молочарський союз або союз для збуту яєць). Таким центральним союзам існуючі універсальні центри повинні передавати відповідні галузі своїх операцій. 4) Кооперативна організаційна робота повинна бути зосереджена в кооперативних комітетах або в радах зїздів місцевих і центральних. 5) Між кооперативними організаціями й демократичним земством може бути робота розмежована таким чином: а) земство веде пропаганду різних форм кооперацій, підтримує матеріальною і інструкторською допомогою ті галузі кооперації, котрі почувають себе настільки слабкими, що не можуть обійти ся без сторонньої допомоги; б) кооперація в своїй культурно-просвітній діяль-

ности повинна не повторювати, а доповнювати роботу демократичного земства.

Реферат Мартоса викликав жваву дискусію. Взагалі можна сказати, що в сій дискусії на зїзді виявило ся дві течії. В той самий момент, коли на першій течії, представниками якої заявили ся Харківчане, цілком відбивали ся традиції московської кооперації, представники Києя представляли в собі поборників національної організації, української кооперації, центром якої повинен стати Київ як центр самостійної Української Держави. Буцім-то тому, що Київ не має підвалин стати торговельним і „распределительным“ пунктом на всю Україну, представники першої течії відстоювали принцип утворення кооперативних центрів у тих місцях, які саме на се — по їх думці — мають своє право, бо економічні підвалини треба поставити на першій пляні, а політичні на другім. У відповідь на се зазначено, що українському народові, щоб увільнити себе від постійного впливу чужих сил, необхідно мати свої національні кооперативні центри. Се питання для нас великої ваги, бо ми добре знаємо, яку напр. ролю відіграв у життю України Московський Народній Банк. Помітно було, що тенденції першої частини зїзду викликали зміцнення української частини, яка, маючи перевагу, направила зїзд по шляху творчої роботи. До скінчення засідання першого дня зїзду увесь час продовжувалась дискусія з приводу реферату Мартоса й тільки на другий день після останньої промови референта всі зазначені тези реферату Мартоса значною більшістю голосів ухвалено.

Павловський торкнув ся в своїм рефераті роботи кооперативної управи, а також тих перепон, які перешкоджали роботі управи. В останній частині реферату Павловський торкнув ся головним чином діяльності центрального кооперативного комітету України та його завдань. Наприкінці референт запропонував такі резолюції до реферату: 1) Тому, що внутрішня здатність української кооперації мусять мати конкретну форму в утворенню центральної кооперативної установи, такою установою зїзд признає „Союз кооперативних союзів України“, який утворюєть ся на місце тимчасового центрального українського кооперативного комітету. 2) Союз кооперативних союзів України провадить свою діяльність на підставі окремого статуту, а його найвища центральна кооперативна установа має спеціальні права й обовязки щодо представництва української кооперації, охорони її інтересів, вирішення питань українського кооперативного життя і діяльності організаційної, інструкційно-ревізійної, статистичної та культурно-просвітньої. 3) Зїзд доручає кооперативним українським союзам у Києві (Український Банк, Дніпровий Союз, Союз сільського господарства, Молочарська Спілка й Кредитовий Союз) подбати про найшвидшу реєстрацію статуту „Союзу кооперативних союзів України“, а тимчасовому центральному українському кооперативному комітету пропонує провадити діяльність Союзу союзів до скликання Установчих Зборів Союзу союзів. 4) Зїзд признає Установчі Збори Союзу союзів на 1 серпня 1918 р.

Внесено пропозицію, щоб зїзд негайно розпочав роботу по секціях, а загальні збори щоб призначено на 28 травня. Пропозицію прийнято. Делегати розійшли ся для праці по відповідних секціях.

На засіданню економічно-політичної секції мав Бухановський реферат про „Фінансово економічну політику й кооперацію“. Війна й революція привели Україну до самостійности — почав свій реферат Бухановський. Скінчила ся війна, а за нею і революція. Утворювати самостійну державу почала буржуазія. На економічнім життю України сей переворот відбив ся страшним підвищенням цін на всі продукти. В сей час в державі, у всіх галузях її економічного життя, стоїть цілковита анархія: промисловість стоїть, транспорт хорий, торгівля охоплена спекуляцією, по селах анархія на ґрунті земельного питання. Перед кооперативами стоїть цілий ряд завдань по боротьбі з безладдем. Ся боротьба тим важча,

що в сей час українська кооперація має створювати своє власне будівництво, утворити свої центри. Потрібна мобілізація всіх живих сил кооперації. Треба зазначити, що наші сили, порівнюючи з зорганізованістю і капіталами буржуазії, ще дуже слабкі. Але се говорять за необхідність напруженої праці. Кооперація по своїй суті аполітична, але тепер ми переживаємо такий час, що мимоволі приходиться се підіймати політичні питання.

Що робить буржуазія, щоб оживити господарське життя України? На се ясно й виразну відповідь дав—на думку референта—зїзд промисловців, фінансістів і великих власників. На тім зїзді говорив не голос державної думки, а голос клясової пімсти, там чув ся плач про минуле панування в „єдиній невідимій“, там чулась туга за нею. Розглядаючи ті постанови, які ухвалила на зїзді буржуазія, Бухановський зауважив, що зїзд або не міг придумати дійсних мір щодо улаштування фінансової справи, або він не хотів, залишаючи все, як було, і рахуючи на те, що може нічого не прийдець ся і робити, щоб не шкодити бажаній їм „єдиній, невідимій“. Перед нами стоїть питання, чи можемо ми пристати до пропозицій буржуазії, чи уважаєм їх такими, які відповідали б інтересам молодого держави. Відповідь демократичних кол кооперації мусить бути одна. Треба сказати, що апетити буржуазії гублять державу. Отже тепер слід нам заявити свої бажання і вжити всіх заходів, щоб Уряд нарешті рішуче став на шлях державного будівництва, який один тільки зможе вивести Україну з тої руїни й хаосу, в якій вона тепер перебуває. Надумку референта сей шлях повинен бути інший. Потрібний негайний і рішучий розрив з фінансовою валютою і системою Великобританії й негайне заведенне власної грошової системи. Практично се можна провести шляхом обміну російських рублів на українські карбованці, для чого треба негайно зорганізувати експедицію для виготовлення державних паперів. Обмін можна провести таким чином: виготовлені гроші розсилають ся на місця, оголошуть ся приблизно двохмісячний реченець для обміну, після чого російські гроші залишають ся не як засіб платні, а як товар. Розпочатий товарообмін з центральними державами так само підняв би курс нашого карбованця. Разом з тим треба звернути увагу на кредит. Ся сторона близька та зрозуміла нам. Подавши скількість державних банків, відділів селянських державних банків, акційних земельних банків, акційних банків, місцевих акційних банків і контор, товариств взаємного кредиту, кредитово ошадно-позичкових товариств і інших кредитових товариств на Україні та в Росії, референт зауважив, що на Україні є тільки 11 власних українських банків, не лічучи товариств взаємного кредиту й кооперативів, решта — закордонні чужі. Се свідчить, як мало Україну обслуговують кредитом. Тепер, при майже повнім припиненню промислового життя, великі обороти дає тільки торгівля. А її охопила спекуляція. 316 товариств взаємного кредиту, 11 акційних банків, 150 відділів закордонних банків ведуть операції спекулятивного кредиту. Тут робить ся така вакханалія, яку трудно навіть собі уявити. Єдиний засіб припинення спекуляції — се монополізація кредиту. Необхідно припинити спекулятивний кредит. Кредит повинен носити тільки реальний характер. Позички повинні допускати ся тільки для виробу й торгового обороту, а не спекуляції. Ті величезні обороти торгівлі не є тепер шляхом щодо розділення продуктів. Значна скількість сих оборотів падає на удержання товарів на складах в цілях чекання підвищення цін. При дальшій істнуванні такого становища Україна не вибереть ся з торгового ажютажу, який охопив її. Централізація всіх кредитових операцій в державнім банку, заборона кредиту для спекулятивних оборотів, відкриття цілої низки нових відділів і контор банку на місцях замість істнуючих приватних в корні підірвуть спекуляцію. В розділенню дійсно творчого кредиту перше місце займе кооперація. Державний банк мусить стати емісійним банком. Маючи можливість регулювати грошові обороти шляхом ви-

пуску та зменшення грошових знаків, держава зможе дійсно впливати на створенне постійного курсу карбованця. Організація акційно-емісійного банку при теперішніх умовах життя недопустима. Держава мусить використати емісію з метою підвищення економічного життя. Емісійні банки, правда, майже всіх держав акційні, але там вони зорганізували ся при нормальних обставинах. Окрім сього буржуазія на заході — на думку референта — є щось інше, як у нас. Державний банк мусить широко поставити розрахункові операції. Зазначені міри треба негайно проводити в життя. Слід також зазначити, що тепер нема чого гнати ся за золотою валютою. Тепер золото загубило своє значінне як мірило цінності. При певній народній фінансово-економічній політиці можливо перестати приносити великі жертви „золотому тельцу“.

В області економічної політики наша позиція повинна бути зовсім іншою від політики „протофіса“. Вільного торгу бути не може. Закордонна й оптова торгівля мусить бути змонополізована. Дрібна та штучна торгівля буде охоплювати ся кооперацією та місцевими органами. Україна мусить використати досвід тієїж самої Німеччини, де майже всі видатні галузі торгівлі змонополізовані. Монополізація там йшла шляхом примусового синдикатування з загальним державним керуванням і контролею. В той час, як центральні держави заснували спеціальні синдикати для торгівлі з Україною, у нас оголосили вільну торгівлю. Треба вжити всіх заходів в цілі уведення цілого ряду монополій: хлібної, цукрової, винної, залізної, вугільної, деревляної, асекураційної і ин. Кооперація мусить входити в сі синдикати на паритетних основах.

В області оброблюючої промисловости й поліпшення залізничного транспорту кооперація мусить стояти не на ґрунті „протофіса“. Не шляхом придушення робітництва мусить йти держава, а шляхом інтенсивного будівництва, шляхом державної організації підприємств, збудування нових залізниць. Інтенсивність праці треба піднести не через скасування восьмигодинного робочого дня, а треба поставити працю в такі умови, щоб сі 8 годин були справді працею. Закінчуючи свій реферат, Бухановський зауважив, що політика в області економічного життя повинна бути національною. Ми сього повинні добивати ся. Позиція, яку займає буржуазія, не йде на користь держави. Ми мусимо домогати ся зміни політики, яка не є в інтересах демократії й стоїть на перешкоді кооперативного розвитку. Від нашого спільного виступу, від нашої сили та зорганізованости може сподівати ся Україна допомоги. До Уряду треба притягнути дійсно творчі сили, а їх повинна дати кооперація.

Реферат Бухановського вислухано з великим зацікавленням. Ті оплески, які були наприкінці реферату, свідчили, що референт говорив не лише від себе. Обговоренне реферату Бухановського відложено до вислухання інших рефератів на туж саму тему.

(Кінець буде).

Московсько-українська мирова конференція.

(Продовження)*.

Заява Шелухина. Відкриваючи друге засідання мирової конференції, Шелухин зложив таку заяву: У всіх юридичних актах і уповноваженнях повинно бути ясно вказано, від кого вони походять і з якою цілю видані. Без сих умов акт уповноваження не може мати ніяких юридичних наслідків. В уповноваженнях, виданих 17 травня 1918 р. за ч. 2706 і 2707 на імя пп. Х. Раковського й Д. Мануїльського сказано: Ухвалою Ради народніх комісарів з дня 27 квітня 1918 р. товариш Християн Юрієвич Раковський (а в другім Дмитро Захарієвич Мануїльський) призначений уповноваженим представником Росій-

ської Соціалістичної Федеративної Совітської Республіки для ведення з Українською Державою переговорів у справі зроблення договору, які починають ся дня 22 травня в Київі, і для підписання сього договору. В сих уповноваженнях вказуєть ся на право вести переговори для зроблення договору, але якого саме договору та про що саме, нічого не сказано. Сими документами не установлюєть ся і не даєть ся ніяких уповноважень на веденне мирових переговорів, на установленне перемирря і на зробленне мирового договору, а тому в данім випадку за відсутністю правосильности не може бути переговорів, результатом яких явились би виразні права й обовязки. Припускати змісл уповноважень, їх розмір або робити виводи про них на підставі попередньої переписки й на сім оснований ся для творення актів ніяк не можна, бо предмет і границя уповноважень повинні бути точні та ясно вказані в самім акті уповноваження, котре вимагаєть письменної форми. Що торкаєть ся уповноваженої особи, вона названа „Російською Соціалістичною Совітською Федеративною Республікою“. Федерация уявляє собою союзу державу, котра складаєть ся з окремих держав, звязаних поміж собою силою утвореного ними закона. Нам невідомий статут такого політичного єдинства і через се ми не знаємо, з яких саме держав складаєть ся Російська Федеративна Республіка та які права й обовязки має кожда з сих держав яко член в сім союзі. Нам не відомо й те, чи уважає совітська власть членами тої федерації Білорусь, Кавказ, Литву, Чорноморщину, Донщину й Сибір та чи може вона видавати зобовязання за них, чи ні. Через те, що не вяснений політичний зміст тої юридичної особи, котра називаєть ся Російською Совітською Федеративною Республікою, ми не знаємо, з ким ми можемо вести переговори, на кого саме ляжуть зобовязання перед Українською Державою, на ким саме Українська Держава набуває собі права по договору, котрий при сприяючих результатах сих переговорів буде зроблений. Ми признаємо невідложно необхідним виправити вказані дефекти, тому, що при данім змісті акту уповноваження загалом вести переговори, робити які-б то не було договори не можна. А тому ми просимо в найблизшій часі поробити заходи, щоб вказані дефекти усунено. Тимчасом в повній вірі, що сі юридичні формальности виправить ваше правительство, ми уважаємо можливим вести з вами переговори про план нашої роботи, предкладаючи вам відповідні вимоги, але до предложення вами належних уповноважень не приймати від вас ніяких вимог, а також і не приймати на себе ніяких зобовязань.

Заява Раковського. На се Раковський зі свого боку прочитав таку письменну заяву: На вчорашнім першій засіданню мирової конференції представник української делегації Шелухин підняв питання щодо уповноважень делегатів Російської Совітської Федеративної Республіки, при чім він заявив, що в сих уповноваженнях не вказано ясно, чи торкають ся сі уповноваження ведення переговорів відносно перемирря, чи відносно самого мира, й загалом не сказано, відносно якого договору будуть вести ся переговори. Потім послідувала заява про те, що не вказано, які держави входять яко складові частини в союз Російської Соціалістичної Федеративної Республіки. Посилаючись на сі дві засади, представник української делегації робить заключення, що передані уповноваженнями представниками Російської Совітської Федеративної Республіки грамоти не задовольють юридичних вимог всякого уповноваження. Від імени російської мирової делегації я так відповів: 1) „Ми уважаємо, що характер майбутніх переговорів вповні означаєть ся цілою попередньою дипломатичною перепискою, котрою обмінялась Росія з Україною“. Перш усього майбутні переговори між Росією і Україною передбачені 6-ою статтею мирового договору поміж Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною з одного боку й Росією з другого, де говорить ся: „Росія зобовязуєть ся негайно зробити мир з Українською Народною Республікою“. Покликавши ся на ряд телеграм і документів, котрими обмінювали ся правительства України й Росії, Раковський додав: Крім того в

інші заяви в тімже напрямі, котрі продовжували ся до самого приїзду мирової делегації до Київа. З усього вище сказаного виходить, що уповноваження делегації торкаєть ся ведення переговорів про мировий договір і зроблення миру поміж Росією і Україною. Що торкаєть ся другого пункту заяви представника української мирової делегації, я відповів, що питання про те, які області входять у склад Російської Федеративної Совітської Республіки, відносить ся до внутрішнього устрою Росії й що з точки погляду права від імени ріжних частин Росії не можуть говорити особи, котрі не є правосильними. Правосильними вони не можуть бути тому, що окремі області одної держави ніяким чином не можуть з правової точки погляду являти ся підметами міжнародного права. А тому й не можуть виступати на конгресах і конференціях. Коли-ж оснований ся на принципі самоозначення, проголошеного російською революцією, котрий ми уважаємо одним з найбільших завойовань, в данім випадку він не має примінення тому, що області, про котрі йде річ, фактом проголошення і здійснення совітської влади увели вже в життє принцип самоозначення. Основуючись на федеративних підвалинах, Російська Совітська Республіка представляєть ся у міжнародніх відносинах своєю центральною властю. Всі держави, що вступали до сього часу в які небудь зносини з Російською Совітською Федеративною Республікою, рахувались з сими принципами. Сейже принцип прийнято в основу берестейського мирового договору. В дипломатичній переписці з Росією Україна також основувалась на сім принципі. Через се все другий пункт являєть ся необгрунтованим як з фактичного, так і з юридичного боку. Я яко представник російської мирової делегації гадаю, що нема ніяких формальних і матеріяльних підстав уважати наші уповноваження невістарчаючими. Єдиним, що може бути перешкодою для переговорів і зроблення договору, є лише факт, що уповноваження представника Української Держави не виходить від належної власти. Перед відкриттєм конференції — сказав Раковський — я звернув ся до голови української делегації й між иншим ми умовили ся, що ми обміняємо ся уповноваженнями для того, щоб на засіданню ся формальність носила лише церемоніальний характер. Ми послали свої уповноваження в Міністерство закордонних справ і дістали відтіля потім грамоту, з приводу якої я роблю від імени великоруської делегації таку заяву: „Уповноваження, передане російській мировій делегації представником української делегації, підписане головою Ради міністрів, управляючим Міністерством закордонних справ, державним секретарем і закріплене письменоводителем. Підпису-ж голови держави на уповноваженнях нема. Міжтим на підставі 4 статі законів про тимчасовий державний лад Української Держави в розділі про гетьманську власть говорить ся: »Гетьман єсть найвищий керівник у всіх зносинах Української Держави з чужими державами«. З зазначеного закону виходить, що акт, який уповноважує особу на право представлення Української Держави в міжнародніх зносинах і зокрема на предмет зроблення мирового договору з иншою державою, без підпису гетьмана юридичної сили не може мати. Тому я пропоную українській мировій делегації передати вистарчаючі уповноваження на предмет ведення переговорів і зроблення мирового договору“. Тепер я ще раз зверну ся до аргументів п. Шелухина про невістарчаюче зясування характеру наших уповноважень. Ся його заява має цілком рішачий характер. По старому пункту його заяви я скажу, що з нашої точки погляду тут є непорозуміння. Про юридичну особу Совітської Республіки тепер не може бути річі, бо вона має за собою міжнародне існування і вже признана иншими договорами. У нас нема союза держав, а союз совітів, союз окремих автономних совітів і самоуправ, що обєднали ся в загальну федерацію. Я просив би не настоювати на тім, бо ми підійдемо до сього питання з точки погляду означення меж Росії. Треба пам'ятати, що й у нас можуть бути свої погляди на означення меж України.

вами С. Шелухин почав читати (Чикаленко за ним переказував кожне речення по московськи) ось що: Умови, при виконанні яких совітською владою Українська Держава приступить до переговорів про утворення перемир'я й вироблення умов миру та складення мирного договору, такі: 1) Совітське військо повинно негайно відійти за демаркаційну лінію, визначену для них на прикладеній при с'їм мапі. Німецько-українське військо розташується так само за демаркаційною лінією, визначеною на тій самій мапі. 2) Всім Українцям і громадянам Української Держави за дозволом їм Правительства України совітське правительство повинно дати повну волю переїхати з Росії на Україну з усім їх майном і допомагати їм в тім перевозовими засобами. 3) Вагони й паровози, взяті на Україні й перегнані з неї, повинні бути негайно й не далі ніж на протязі двох тижнів повернені Україні й доставлені на її територію до рук Українського Правительства. 4) Українське Правительство на підставах взаємности заводять своїх представників для захисту інтересів Українців в Російській Совітській Республіці.

Х. Раковський про українські умови перемир'я. На се заявив Х. Раковський: Вислухавши сї умови, ми йдемо їм назустріч, бо вони стоять на цілком діловім ґрунті. Прошу тільки дати змогу нашій делегації обговорити їх. Щодо пункту, де говорить ся про вільний переїзд громадян України з Московщини на Україну, я наперед можу запевнити, що у нас не робилось і не робить ся жадних перешкод сьому переїздові. Совітська власть всіма силами сприятиме такому виїздови українських громадян до Рідного Краю. Треба тільки мати на увазі, що при с'їм приходять ся уважати на деякі місцеві правила, закони й інші обставини, які часом гальмують вільний переїзд, а поза сїм совітська влада сприяла та сприятиме надалі таким переселенцям... Я гадаю, що ми дамо доказ гуманности, коли разом з сїм дамо можливість розпочати роботу одній з наших комісій, котру можна скласти з представників українського й московського Червоного Хреста. Ся комісія могла-б допомагати переїздові тих Українців, які досі ще zostались у Німеччині й яким простійше було-б їхати до дому через Московщину, а також тим Москалям, що сидять в Австро-Угорщині та Румунії і мають переїздити через Україну. Залізнична справа також займе у нас поважне місце й ми над нею застановимось. З свого боку ми також маємо заявити в сїй справі деякі домагання. Треба, щоб залізнична комісія найскорше розпочала свою роботу. Крім вагонів і паровозів на обох територіях зосталось також багато чужих приватних і скарбових грузів, якими також треба обмінятись... На демаркаційну лінію ми згоджуємось, але з свого боку зауважуємо, що вона не має бути остаточною границею між Україною й Московщиною.

— Я з великою приємністю мав честь вислухати вашу відповідь на нашу заяву — сказав С. Шелухин — і бачу, що ми стаємо на добрий шлях у справі переговорів про перемир'я. Після сього С. Шелухин оповістив перерву котра тривала більше години. Під час сїєї перерви, московська делегація відбула нараду з приводу визначеної українською делегацією демаркаційної лінії.

Заява Х. Раковського. Зараз же по відновленню засідання виступив з заявою голова московської делегації Раковський. Повторивши загально те, що він сказав про подані українською делегацією умови перемир'я, Раковський перейшов до питання про установлення демаркаційної лінії, при чім докладно спинив ся на історії зроблення попереднього перемир'я на ріжних частинах московсько-українського фронту. Промовець зауважив, що визначена українською делегацією демаркаційна лінія не сходить ся з тими лініями, які установлено тепер на фронтах місцевими військовими командами. В деяких місцях поданий проєкт демаркаційної лінії заходить досить далеко за ту лінію, яку установили військова. Через те московська делегація добачує в сїй тен-

денції перегнути демаркаційну лінію замір наперед вирішити почасти те, що має обговорювати ся на сїй конференції. Тут іде справа про те, що сотні й тисячі громадян Совітської Республіки мають після пересунення демаркаційної лінії підлягати новому для них військовому режимові. Московська делегація гадає, що треба прийняти за демаркаційну лінію ту саму лінію, яку вже намічено на фронті, виключаючи пункти ст. Валуйки та південної частини донського фронту, про які на фронтах ще не було згоди. Про сї часті фронту нехай порозуміється спільна експертна комісія, складена з фаховців—військових обох сторін.

Відповідь Шелухина. Відповідаючи по пунктах на заяву Раковського, Шелухин зазначив, що по всіх майже пунктах умов про перемир'я йдеться до згоди. Щодо питання про повернення вагонів і паровозів — ним не вичерпують ся всі ті економічні інтереси, які буде розглядати мирова конференція. Се тільки одно з основних питань і про се прийдець ся говорити. Нам не відомо, — сказав Шелухин, — які у вас закони щодо пропуску наших громадян на Україну. Мені тільки відомо, що їх пускають сюди мало не голыми. Ось у мене большевицька газета, в якій подано правило пропуску на Україну. По сїх правилах подорожніх Українців позбавляється належного кожній людині права власности й навіть громадянських прав. Очевидно нам прийдець ся виробити по сьому пунктови особливі умови, бо в той час, як ми пускаємо з України московських громадян з усім їхнім майном, наших громадян відти так вільно не пускають.

Щодо питання про перемир'я й демаркаційну лінію — крім військових обставин ми маємо на увазі ще й оборону інтересів наших громадян, які є в теперішніх прифронтових місцевостях. Ваші міркування з приводу встановлення частинного перемир'я може були придатні для того дня, коли робило ся те перемир'я, але від тої пори відбулось багато подій і війна кожен день міняє становище. Фактично перемир'я не є ще миром для тамошніх наших громадян, бо там проти сїх громадян ведеть ся ще одна війна. Ми мусимо на се уважати й через те визначили ті межі, до яких маємо боронити права наших громадян, що благають нас про се... Питання про демаркаційну лінію зрештою технічне, в яким ні я, ні ви не фаховець, через те я пристаю на вашу думку про передачу сього питання в експертну комісію. Думаю тільки, що з нашого боку в сїй комісії повинні брати участь і представники німецького командування, бо на фронті стоїть також і німецьке військо, так, що в питанні про демаркаційну лінію се командування також заінтересоване. Під кінець промови Шелухин сказав: У вашій заяві мимоходом зроблено натяк, ніби-то з нашого боку проявляють ся імперіялістичні нахили. Але ми стоїмо на принципі етнографії й тут межі нашої території як аршином відмірює статистика. Коли хочете, з вчорашніх ваших слів про федерацію я побачив, що у вас самих є централістичні й імперіялістичні заміри. Колиб ви самі сїх замірів не мали, й нам не кидали-б таких обвінчувань. Наші межі установить найкраще статистика, починаючи від даних 1897 р. й кінчаючи останніми даними земської статистики.

Суперечка з приводу визначення демаркаційної лінії. Після відповіді С. Шелухина знову виступив Х. Раковський і між ними обом почала ся суперечка, що тягла ся аж до кінця засідання. Перемир'я встановляється для того, — сказав Раковський, — щоб мати можливість обговорювати дальші справи не під гуркіт гармат на фронті. Тимчасом тут порушують ся вже політичні справи, які до наших нарад зовсім не відносять ся... Я не буду розпочинати тут критики внутрішнього урядування на Україні, але сподіваюсь, що так само не будуть робити жадних докорів совітській влади. Коли була мова про виїзд з Московщини українських громадян, я сказав, що на перешкодї сьому був тільки кепський залізничний рух і інші технічні обставини, а самого виїзду ніколи не заборонялось. Умови та правила виїзду однакові

для всіх, не тільки для українських громадян. Я хотів би, щоб московські громадяне на Україні були в тих самих умовах, в яких є українські громадяне на Московщині... Посилатись тут, на конференції, на якісь газетні звістки не можна допустити й се треба залишити. Так само не можемо ми тут розбирати окремих скарг на якісь утиски, бо се не наше діло... Слова імперіялізм я не сказав, коли-ж такий висновок зроблено з наведених мною фактів, за факти я не відповідаю... Ви радите визначити нову демаркаційну лінію, яка захоплює ще десятки нових повітів і заходить багато далі, ніж визначили військові люде. Чи-ж се викликаєть ся військовими обставинами або закодотами?.. Ви кажете, що ваші домагання ґрунтують ся на волі народу, але в чім же ся воля виявила ся? Хіба-ж в тих скаргах, про які ви згадували, але-ж скарги завше бувають однобокі, ви—яко старий суддя—повинні се добре знати. Чи се буде захопленням території, імперіялізмом? Зробіть висновки самі... Нам же треба означити правові відносини обох держав і їхні межі, для сього й потрібно перемирре, а ви вже говорите про статистику, наче ми вже говоримо про межі. У нас же про перемирре йде мова! Коли скінчимо се, тоді будемо й про дальше говорити... Ми не боїмо ся критики й приймаємо всі ваші докази, коли вони будуть ґрунтувати ся на справді демократичнім виявленню волі людности. Коли на таких підставах уся людиність, починаючи від Владивостока й кінчаючи західними межами, заявить, що вона хоче прилучити ся до України, ми не будемо сьому противити ся. На остатку Х. Раковський запитав, на яких підставах мають бути в експертній комісії представники німецького війська. Як се юридично обосновувати, коли мати на увазі, що Німеччина з Московщиною зробила мир у Бересті та прислала свого посла до Москви. Між Московщиною і Німеччиною нема війни, а коли на фронті є німецьке військо, тільки яко союзник і контрагент України. Через те і в переговорах се військо жадної участі не повинно брати.

С. Шелухин відповів на се, що німецьке військо заінтересоване в питанні про демаркаційну лінію, бо воно стоїть тепер у тих місцевостях, про які йде мова. До того-ж Німці є нашими союзниками й через те їхня участь у комісії так само потрібна, як і представників військовости другого боку. Щодо утисків у справі виїзду на Україну—я посилав ся не на газетний матеріал, але на ваші офіційні правила, надруковані в одній вашій газеті — сказав Шелухин. У тих правилах між иншим говорить ся, що одержу й білизну можна вести з собою тільки ту, в яку чоловік одягнутий. Грошей можна вести тільки 500 карбованців, — що більше, те відбереть ся. А металевих грошей, як російських, так і чужосторонніх зовсім не можна вивозити... Я знаю, що бувають різні скарги, але знаю також, що більшість їх завше буває справедлива. А крім скарг ми ще добре памятаємо те, що самі перебули й що дає нам право уважати ці скарги справедливими.

Х. Раковський ще звернув ся до участі Німців у експертній комісії: У всім листуванню Московщини й у всіх дипломатичних зносинах її з Німеччиною остання запевняла, що Московщина стоїть з нею на ґрунті берестейського договору. Ми не воюємо — сказав Раковський. І через те я ще раз питаю: на яких підставах пробував німецьке військо на нашім фронті. Не може-ж бути, щоб Німеччина підписала з нами мир і все-таки далі воювала з нами. Се неможлива суперечність. Я хотів би ще мати відповідь на таке питання: чи німецьке військо на нашім фронті є представником своїх питомих інтересів, що суперечить берестейському договору, чи се військо боронить українські інтереси?

На се заявив С. Шелухин: Я не маю уповноваження давати відповідь за німецьке командування. Німеччина є нашим союзником. Крім сього я не можу нічого сказати. Коли-ж вам хочеть ся докладнійше довідати ся про те, в якій ролі вони тут виступають, хіба спитайте у них самих. Зрештою я радив би припинити розмови та приступити до

роботи, бо роботою можна скорше посунути діло ніж розмовами. На мою думку варто припинити засідання до вівторка, а тимчасом експертна військова комісія розгляне питання про демаркаційну лінію й висловить потім нам свою думку.

Х. Раковський зазначив, що про ролю Німеччини питав не для того, щоб вияснити свої відносини до неї. Се вже установленно берестейським договором. Його інтересує тільки, чи є Німеччина контрагентом України, й на се він не має відповіді. Поки ще тут зробіть ся перемирре, він радив би договорити ся зараз же про те, щоб на фронті негайно припинено бої, які ще ведуть ся в деяких місцях. С. Шелухин не згодив ся на се, бо військові операції припинять ся остаточно тільки після прийняття всіх умов перемирря. Шелухин порадив спільно визначити день найближшого засідання. Погодили ся на тім, що засідання має бути у вівторок 28 травня.

Заява московської залізничної комісії. На сімже засіданню серед суперечок між Раковським і Шелухиним залізнична комісія московської делегації оголосила свою заяву в справі повернення з Московщини вагонів і паровозів, які забрали большевики з України. В сій заяві комісія каже, що питання про правильний поділ паровозів і вагонів між Московщиною і Україною дуже складне та глибоко зачіпає інтереси обох держав. Через те вирішення сього питання повинно бути одною з умов миру, а не перемирря. До тоїж пори комісія в інтересах обох боків зараз же налагодить на умовах тимчасового користування передачу вагонів і паровозів з одної держави до другої з тим, щоб всі умови вироблено потім. На сю заяву московської комісії голова української делегації в тім засіданні не дав ніякої відповіді, але попередю зауважив, що по сьому пункту, як також і про вільний перепуск українських громадян з Московщини, делегації мають зговорити ся ще до зроблення перемирря.

По першому пунктови—про демаркаційну лінію—буде внесення експертної комісії, а по четвертому—про призначення на Московщину представників Правительства України для оборони там інтересів українських громадян—московська делегація попередю ще порадить ся зі своїм правительством.

(Далі буде).

V конгрес Української Соціалдемократичної Робітничої Партії.

В половині минулого місяця в Києві відбув ся V конгрес Української Соціалдемократичної Робітничої Партії. Докладних відомостей про сей конгрес ще не маємо, бо через цензурні умови в українських газетах майже нічого не подавало ся або подаване майже цілком конфіскувало ся. Та всеж деякі резолюції V конгресу маємо й подаємо їх до відома читачів.

В справі державної самостійности України ухвалено таку резолюцію:

Зважаючи на те, що: 1) інтереси розвитку продукційних сил на Україні та звязаного з сим розвитку класової боротьби пролетаріату перебувають в непримиримім противоріччі з імперіялістичними тенденціями російської буржуазії; 2) що боротьба російських большевиків з українською демократією показала, що і російський пролетаріат не зміг ще й досі увільнитися від впливів імперіялізму російської буржуазії і в своїм поході на Україну був лише сліпим знаряддем в її руках; 3) що таким чином в сучасній Росії немає жадної класи, на допомогу котрої в боротьбі за національно-політичну волю міг би сподівати ся український пролетаріат і ціла українська демократія; 4) що при даних умовах гасло федерації підносить ся передовсім яко шлях до реставрації „єдиної, неділимої Росії“ і найбільше в тім заінтересованими поміщицькими й буржуазними колами, —

У конгрес У. С.-Д. Р. П. вважає, що при даних умовах лише відстоювання цілковитої самостійності України може дати як Україні в цілості, так і українському пролетаріатови зокрема максимальне забезпечення їх вільного національно-культурного й соціально-економічного розвитку. Разом з тим У конгрес У. С.-Д. Р. П. вважає необхідним при сучасних умовах, які склалися на Україні та в Росії, провадити рішучу боротьбу з гаслом федерації з Росією, яко з гаслом, направленим проти української революції й проти інтересів українського пролетаріату.

Про робітничу політику ухвалив конгрес таку резолюцію:

Загальні основи робітничої політики під час зростаючої реакції і страшного економічного безладдя повинні бути скеровані не стільки на досягнення нових матеріальних норм законодавства та взагалі на безпосереднє поліпшення сучасного становища робітництва, скільки на фактичне закріплення за собою способів впливу на збереження і дальший розвиток виборених під час революції здобутків. Необхідною передумовою такого впливу є воля коаліцій (спілок, зборів і страйків), а найкращим способом його переведення є дуже як числом, так і своєю згуртованістю та свідомістю робітничі організації.

Виходячи з цього на чергу дня, треба поставити такі завдання в області безпосередньої економічної боротьби пролетаріату: 1) Збереження цілковитої волі коаліцій і організація серед робітництва широкої кампанії в напрямі негайного видання відповідного закону. 2) Укріплення старих і організація нових відкритих професійних спілок, що змагалися до об'єднання всіх робітників без різниці партій та національностей і котрі одні можуть, зваживши кожного разу взаємне відношення сил праці та капіталу, а також особливості біжучої хвилі, регулювати економічну боротьбу пролетаріату, керуючи страйковим рухом, робленням колективних договорів і т. ин. Як найшляхетніша увага мусить бути присвячена зміцненню бойової сили професійних спілок шляхом утворення страйкових фондів, допомогових і взагалі збільшення їх грошевих коштів.

Прим. Щодо страйку — зважаючи на пануючу нині економічну руїну, період демобілізації промисловості та сполучений з сим зріст безробіття, треба звертати ся до цього наймогутнішого засобу класової боротьби пролетаріату з крайньою обережністю і лише тоді, коли вичерпано всі інші способи порозуміння з підприємцем.

3) З огляду на те, що Україна стала самостійною державою, окремим політичним тілом, що тягне за собою зміну господарчих і соціально-економічних обставин, в котрих відбувається ся класова боротьба українського робітництва, висувається ся необхідна потреба всеукраїнського об'єднання професійних спілок і утворення всеукраїнського союзу професійних робітничих організацій; (діяльність місцевих спілок мусить бути координована через утворення центральних бюро професійних спілок в кожній місцевості). 4) Піднесення культурного рівня членів професійних спілок і взагалі розвиток їх класової свідомості вимагає утворення національних секцій в професійних спілках (що є в згоді з резолюцією інтернаціонального соціалістичного конгресу в Копенгазі 1910 р.), а також найактивнішої участі в них наших партійних товаришів. Разом з тим в згоді з згаданою резолюцією копенгазького конгресу мусить провадитись як найрішучіша боротьба з організацією національних професійних спілок, як з нічим неоправданим розколом робітничого руху, розпорошенням економічної боротьби пролетаріату, особливо шкідливим в дану хвилю походу проти робітництва зорганізованого капіталу. 5) В області робітничого законодавства боротьба українського робітництва мусить бути скерована на використання та законодавче утворення існуючих та нових інституцій, які сприяють зростови зорганізованої сили робітництва й, даючи змогу забезпечувати дійсне приміненне

здобутих норм робітничого законодавства, можуть притягнути до себе увагу як найширших кол робітничої класи. Згадані установи мусять бути побудовані на підставах самопорядкування, поклавши в основу цього самопорядкування принцип представництва робітників або представництва обох сторін, тобто принцип паритетності. До таких установ належать: лікарські каси й інші установи державного забезпечення робітників мусять бути передані цілком до рук асекураційних бірж праці (на підставах паритетності); палати праці (замість нинішніх напів господарських, напів поліцейських фабричних присутствій) з притягненням до складу інспекції праці представників професійних спілок; паритетні промислові суди і т. д. 6) Боротьба з безробіттем вимагає перед усім відстоювання за всяку ціну 8-годинного робочого дня, а також організації широкої сітки бірж праці для регуляції ринку праці, організації громадських робіт державою та муніципалітетами, видання закону про державне забезпечення від безробіття.

Страшна катастрофа у Києві.

Дня 6 червня у Києві стала ся страшна катастрофа. мешканці Києва пережили такі страшні хвилини, які на дуже довгий час вістануть ся в їхній пам'яті. В початку 11 год. ранку з боку Звіринця почув ся такий страшний вибух, від якого не тільки околиці Звіринця, але й далеко поза ними все затрусило ся наче від землетрусу. З вікон посипали ся шибки, з будинків штукатурка, цегла, а в деяких будинках позривали ся й двері. Вибух викликав такий великий переляк, що люде не знали, що робити. Перелякана людність вибігала з своїх хат і втікала, куди очі дивили ся. Батьки й матері забули за своїх дітей, чоловіки за жінок. Через тини й паркани, рови й перелази, чужі двори, сади й подвір'я бігли люде, самі не знали, куди. Люде, коні, вози, трамваї—все змішувало ся в одну купу. На вулицях падали зомлілі жінки. Були випадки смерти від розриву серця. Тимчасом за першим почув ся другий, за ним третій і дальші вибухи, одні з яких були сильніші, другі слабші. Багато думало, що се обстрілюють місто, й поховали ся в підвали. По місті пішли всякі неймовірні чутки. Баби на базарі почали говорити, що до Києва підступають большевики. Крамниці почали замикати ся. Рух трамваїв припинив ся. І тільки через якийсь час вияснило ся, що й де саме стало ся.

Вибухи стали ся на Звіринці, на складах артилерійських знарядів і вибухових матеріалів. Звіринець — се та частина міста або власне передмісте Києва, віддалене від осередку міста на 6—7 верст, де жила переважно біднота: робітники, перекупки, фякери тощо. Як повідомляють київські газети з 7 червня, катастрофа почала ся від пожежі в ракетнім відділі на Звіринці. З початку показав ся дим, а потім почали вилітати одна за одною ракети. Як тільки показав ся вогонь, по телефону сповістили уряд двірцевого району, відкіля негайно прибула пожежна команда. Одночасно сповістили школу старшин, яка вислала зараз же вартових і оточила місце пожежі. Але було вже запізно. Тільки прибула варт а й пожежна команда, счинив ся величезний вибух знарядів. Уся сила його прийшла ся на пусте місце між артилерійським складом і школою старшин. За сим вибухом пішли дальші. Варт старшин і пожежна команда тяжко постраждали. Подумям охопило майже увесь Звіринець й повстало просто некло: з одного боку рвали ся ракети, з другого — знаряди, загорів ся порох... Пожежні команди зіхали ся на місце нещастя з усього міста, але щось вдіяти було неможливо. Довело ся оточити всю місцевість українським військом і нікого не допускати за означені межі. Вибухи продовжували ся. Знаряди летіли, розривали ся в повітрі й обсіпали скалками та шрапнельними кулями все, що було навкруги. Густиий дим оповив всю місцевість, а серед диму червоні язички все більше й більше поширювали ся на всі

Вісти.

Ратифікація миру між Українською Державою і Німеччиною. Київські часописи доносять, що член українського посольства в Берліні Свенціцький привіз ратифікацію берестейського мирного договору між Українською Народною Республікою і Німеччиною, підписану цісарем Вільгельмом.

Тимчасовий мирний договір поміж Україною й Росією підписано дня 14 червня. На підставі цього договору має наступити припинення ворожих виступів, полегчення повороту горожан обох держав, виміна полонених, підготовленне виміни залізничних матеріалів, навязанне торговельних зносин і найскорше зробленне остаточного миру.

Українське посольство в Туреччині. Дня 11 червня виїхали через Одесу члени нового українського посольства в Туреччині: секретарь П. Чикаленко, старший драгоман Стафарис і два урядники.

Головні основи затвердженого земельного закону такі: 1) Одна особа має право набувати сільсько-господарські частки з тим, щоб розмір належачої до неї кількості сільсько-господарських ґрунтів не перевищував 25 десятин. 2) Товариства окремих осіб мають право купувати таку кількість сільсько-господарських ґрунтів, котра не була б більша від тієї кількості, котру мають право набувати члени товариства кожний зокрема. 3) Протягом двох літ по затвердженню контракту купна-продажі набуте товариством майно повинно бути розмежоване між членів товариства на окремі частки з тим, щоб кожний володів не більше ніж 25 десятинами. 4) Державний Земельний Банк набуває сільсько-господарські й лісні землі без обмеження розмірів з тим, що банк розпродаватиме їх на підставі нового закону — не більш 25 десятин на одну юридичну особу. 5) У випадку порушення наведених постанов уся кількість сільсько-господарських і лісних ґрунтів, які перевищують норму 25 десятин на одну особу, переходить безплатно на державний скарб, при чім жаданне обернення земельної надвишки на державний скарб дозволяє ся судовим порядком на домагання, які ставлять удовноважені особи Міністерства земельних справ.

Цукрова монополія і продаж горілки. В Раді міністрів у подробицях розглядало ся питання про цукрову монополію й виробництво горілки з кормової патоки й картоплі для вільної продажу населенню.

Майбутні зміни в Міністерстві освіти. В Міністерстві освіти розробляєть ся проект в справі утворення третьої посади товариша міністра в справах керування всіма інституціями по різних галузях мистецтва. Само Міністерство освіти перетворюєть ся в Міністерство освіти й мистецтва (гарних шук). Центральний Державний Архив, Національна Бібліотека й Академія Наук рахуватимуть ся яко самостійні інституції в складі Міністерства освіти й мистецтв. Всі законопроекти, що торкають ся справ вищої школи, повинні переходити через Академію Наук.

Делегація „Сфатул-Церія“ в Міністерстві закордонних справ. Керівничий Міністерства закордонних справ прийняв делегацію „Сфатул-Церія“. В розмові делегація виклала мету приїзду до Києва, щоб установити між румунським і Українським Урядом згоду в справі товарообміну, головним чином в справі вивозу з Румунії на Україну товарів, закуплених до останніх подій, і вивозу в Румунію цукру, шкір, хліборобських приладів. Дорошенко приобіцяв внести сю справу на Раду міністрів.

Справа Бюра преси на Раді міністрів. На Раду міністрів внесено проект обрахунку асигнування одного мільона карбованців на організацію Бюра преси при Міністерстві внутрішніх справ. На однім з засідань Рада міністрів висловила ся принципіально за влаштуванням закордонного Бюра преси з відділами в Берліні, Відні, Стокгольмі, у Львові, Цюріху й інших місцях.

Кубанці у гетьмана. З червня в 1 год. дня в гетьманським будинкови відбулось урочисте сніданне в пошану прибувшої кубанської делегації. На сніданку були присутні: імператорський німецький аташе при особі гетьмана — гр. Бергайм, голова міністрів Ф. Лизогуб, військовий міністер Рогоза, міністер закордонних справ Д. Дорошенко, представники від сердюцької дивізії, начальник штабу гетьмана отаман В. Дашкевич-Горбацький, товариш міністра закордонних справ А. Палтов і члени гетьманського штабу. Під час сніданку, котрий пройшов дуже жваво, сказано кілька щирих промов. Гетьман вітав прибувших з Кубані представників і сказав таке: „Я дуже радий, що в особі вас, кубанський козаки, могу вітати нападків славетного запорозького війська, котрі у своїй невпинній боротьбі за гетьманство та волю України примушені були з бурного Дніпра перейти до Кавказьких гір, де все-таки, не дивлячи ся на різні перешкоди життя, лишились вірними синами рідної неньки України. З огляду на се я сподіваюсь, що й тепер славетні Кубанці підуть разом з молодію Українською Державою, щоб здійснити ті гарячі мрії, котрі являлись керовничою зіркою для наших батьків“. Гетьманови відповідав на українській мові один з делегатів Кубанців. Він вітав гетьмана і від імени свого та всього кубанського населення, яке послало делегацію на Україну, дякував за ту широку гостинність, той щирий прийом, котрі делегація зустріла на Україні. Делегат-Кубанець висловив тверду певність щодо того, що Кубань буде завше жити в цілковитім єднанні з своєю Ненькою-Україною.

Міністер закордонних справ Д. Дорошенко сказав гарну промову на тему про історичний звязок Кубані й України та зазначив конечну необхідність міцного, брацького союзу між ними. Коли ми будемо в союзі та дружбі кубанських козаків з їх українськими братами — можна буде вести докладне державне будівництво. Наприкінці міністер сказав, що радо вітає славне кубанське військо в особі його представників і це за тісне єднання Кубані з Україною. Один з представників делегації Султан-Гірей вітав гетьмана від лица горців Кавказу, котрі ще в часи Богадана Хмельницького приходили на Україну боротись з спільним ворогом. Ще в старі часи хоробрі горці товаришували з запорозькими лицарями й тепер треба сподіватись, що обидва сі народи будуть жити в дружбі та союзі. Гетьман пив також за здоровле представників сердюцької дивізії та присутніх на сніданку військових чинів, закликаючи їх допомагати організації дисциплінованої, славної старими звичалями української армії.

Розмова з Дорошенком. В розмові з співробітником УТА управляючий міністерством закордонних справ Дорошенко зазначив, що на нарадах, які відбували ся в Міністерстві, цілком вияснило ся відношенне Уряду України до бесарабського питання, в звязку з чим Міністерство виробило ноту, яка буде відповідю на одержану ноту румунського уряду. Її передадуть останньому сими днями. (Вже передано, Ред.). В ноті з відповідю обстоюєть ся погляд, що Бесарабія яко частина бувшої російської держави по своему етнографічному складу, а головним чином через те, що місцеве населенне рішуче виявляє своє бажанне бути в складі Української Держави, ніяк не може бути приєднана до Румунії. В Міністерстві закордонних справ відбудеть ся остаточна нарада по бесарабському питанню, після якої остаточна зредатована нота буде передана румунському урядови. Аналогічного погляду Уряд України тримаєть ся щодо кримського питання. Крім завжди був і тепер є у найтіснішій звязку з Україною. Крім має для України величезне економічне та стратегічне значінне. З свого боку Крим в силу економічних причин дуже заінтересований у нерозривності натурального звязку, що сполучає його з Україною. Крім того необхідність прилучення Криму до Української Держави диктуєть ся ще тим, що населенне Криму в головній своїй масі чисто українське, а саме мусульманський елемент складає невелику частину населення. Розумієть ся, входячи в склад Української

Держави, кримські Татари так само, як і Молдаване й інші національності, які живуть на Україні, користатимуться найширшим признанням своїх національних прав. На особисту думку Дорошенка з боку Німеччини й Туреччини ледве чи можуть виникнути особливі суперечки проти такого розв'язання кримського питання.

Делегація сибірських Українців у міністра Дорошенка. Управляючого Міністерством закордонних справ Дорошенка відвідали українські делегації з Томська й Новомиколаївська та повідомили його про тяжкі умови життя Українців тубільців у Сибіру через утиски большевиків. Всіх служачих Українців у державних і приватних інституціях усунуто з посад; вони лишилися без засобів, бажають повернути на Україну, але большевики не дають спомоги виїхати. Тому делегати просили дати спомогу всім, що походять з України, повернути назад з усім майном, також утворити у всіх містах Сибіру українські консульства для оборони прав Українців. Дорошенко обіцяв звернути ся до совітського уряду з відповідною нотою і клопотати ся перед Радою міністрів про утворення консульств у Сибіру, призначаючи на сі посади консулів, вибраних на місцях.

Нововибраного київського митрополита Антонія схарактеризував С. Єфремов в „Н. Р.“ в статі „Од Сильвестра до Антонія“ ось як: „Обрано людину, що раз-ураз ворожим дихала духом проти українства, що велавилась своєю реакційною діяльністю спершу в одній, потім і в другій українській єпархії, що розгромила колись навіть такий скромний припуток незалежної богословської думки, як київська академія, що неситим оком поглядала на сусідню Галичину й давала у себе захисток зрадникам рідного народу; що зробила собі репутацію найзапеклішого обрусителя та реакціонера. Одно слово — обрано Антонія Храповицького, з імям якого зв'язана така блискуча сторінка в боротьбі з українством і поступом, як почаївські видання, робота всяких Іліодорів, навіть торішній заборона читати по українські евангелії. Яке-ж довіряє до такої голови може мати українська церква та як „пасомі“ дивитимуть ся на свого „пастиря“. І „пасомі“ і все свідоме українське громадянство дивитиметь ся на митрополита Антонія, як на ворога української ідеї. А може митрополит незабаром заявить, що він був, єсть і завжди буде послідовним самостійником?“

Всеукраїнський Церковний Собор. Тому, що про час скликання Всеукраїнського Собору поширюють ся всякі непевні чутки, які неправдиво зазначають час скликання Собору й викликають непорозуміння, тимчасова передсоборна комісія повідомляє: 1. Друга сесія Всеукраїнського Церковного Собору має розпочати свої засідання невідклично дня 20 червня сього року. 2. Всі члени Собору, вибрані на першу сесію Собору, а також знову законно добрані там, де вибори ще не відбули ся, обов'язково повинні прибути до Києва не пізніше 19 червня сього року. 3. На утримання Собору державна влада призначила необхідні кошти. 4. Ніяких перевиборів членів Собору, вибраних на першу сесію, або яких-небудь перешкод, щоб вони виїхали, не повинно бути, бо рішати про дійсність уповноважень членів Собору й усунення членів має лише Собор. 5. Помешкання для членів Собору призначено в другій парафіяльній жіночій школі (Трьохсвятельська, 12).

Похорони жертв київської катастрофи. Сими днями відбули ся похорони жертв вибуху в Києві. На упокійній літургії в церкві Олександрівського шпиталю були гетьман, посли, відпоручники німецької й австро-угорської армії, які поклали на домовини жертв вінки з живих квітів. Похорони відбули ся на звиринецькім цвинтарі.

Постанова Українського Національно-Державного Союзу з приводу страйку в українських міністерствах. Український Національно-Державний Союз прийняв дня 30 мая з приводу страйку співробітників українських міністерств отсю постанову: Обміркувавши справу з страйком в міністерствах,

Український Національно-Державний Союз констатує, що антинаціональна політика Уряду, яка виявила ся в масових увільненнях співробітників Українців, арештах і т. ин., утворила таке становище, яке привело служачих до загального страйку. Висловлюючи найрішучіший протест проти антинаціональної політики Уряду й особливо міністра земельних справ Колокольцева, який навмисне загострював відношення служачих до себе, ображаючи їх національні почуття, і тим спровокував страйк, українські партії й організації Національно-Державного Союзу цілком підтримують вимоги, виставлені співробітниками міністерств і закликають українську демократію до захисту своїх професійних, національних і державних інтересів усіма легальними засобами.

Український Селянський Союз. Заходами державного Союзу українських політичних партій організуєть ся по всій Україні безпартійний Український Селянський Союз, метою якого є зорганізувати та зєднати українське селянство для оборони його економічних інтересів, політичних прав і державно-національних інтересів.

Трус в міській думі. В зв'язку з резолюцією катеринославської міської думи, яка закликає до боротьби з новою владою гетьмана, в управі зроблено трус і затримано членів управи. Затриманих членів управи після того, як дали підписку, що нікуди не вийдуть, випущено на волю.

Військовий стан. Цілу Катеринославщину проголосило нове правительство на військовим стані. Заборонено віча, збори, маніфестації на вулицях, зібрання в приватних квартирах, переховування зброї й рух по вулицях після 9 години вечора. Сконфісковано часописі: „Рабочая Мысль“ і „Борьба“.

„Вільнодумство“. Педагогічна рада зінківської хлопчачої гімназії (на Полтавщині) виключила всіх учнів шостої й сьомої класи за „вільнодумство“.

Роля Галичан на Україні. В „Новій Раді“ читаємо: До головного комітету партії соціалістів-федералістів дійшли чутки, ніби десь в урядових кругах готуєть ся проект виселення всіх австрійських підданих, виходців чи виселенців з Галичини, назад в Австрію. Ся чутка дуже трівожить українську інтелігенцію, а причини сеї трівоги цілком зрозумілі. Головний комітет партії с.-ф., не маючи потвердження сих чуток, уважає, що нема ще даних для того, щоб робити якісь заходи проти того проекту, бо не відомо, чи він справді є. Але комітет, як нам відомо, уважає потрібним вияснити своє відношення до ролі галицької інтелігенції в справі будовання Української Держави та прийняв відповідну резолюцію. В сій резолюції говорять ся, що галицька інтелігенція, як вихована та віддана українській національній ідеї, являєть ся в теперішніх умовах одним з твердих ферментів української державности; що вона прийшла на Україну з метою культурної і національної праці й за всяких умов і політичних курсів проводила енергічну національно-державну роботу, не претендуючи одначе на власть та якусь керівничу ролю в політиці. Зайнявши скромну постать робітників для української нації й держави, галицькі Українці фактично виносили на своїх плечах величезний тягар громадської роботи, скріпляючи українські форпости щиро, культурно й послідовно. Виселення з України сього культурного елементу було-б тяжким ударом не тільки для наших культурних справ, але й для самої держави й комітет с.-ф. уважає всякі заходи в сім напрямі абсолютно недопустимими. Що-ж-до якості тої роботи, яку провадила у нас галицька інтелігенція, комітет уважає її надзвичайно цінною, вартою високого признання й подяки від нашого громадянства.

Новий товариш міністра освіти. Гетьман сповістив Міністерство освіти, що затвердив на посаді виконуючого обов'язки товариша міністра претектора та професора харківського політехнічного інституту Івана Красуського з залишенням його на попередніх посадах.

Могила Т. Шевченка. Кореспондент „Відродження“ пише: 19 травня я побував на могилі Тараса Шевченка. Зразу вразила мене відсутність дбайливості біля цієї дорогої могили, яка заростає травою та бур'яном. Навколо по стежках скрізь лавки позрізані різними написами імен і прізвищ „туристів“. „Якийсь великий пан-чиновник—сказав дід сторож—хотів навіть на самім хресті вколупати своє назвище. І коли дід озвав ся до нього, що то недобре, дістав відповідь »А ти хто?« — Сторож. »Сторож? Ну, так твоє дело в хаті, а сюди не мешайся«. Хата, що стоїть коло могили, також виглядає не зовсім гарно—мов у злиденного дядька. В хаті є три кімнати: одна для діда, в другій туристи ночують, а третя убрана портретами, картинами Шевченка й увітчена рушниками та вінками. Тут на столі лежить книжка, в котрій записують свої прізвища відвідувачі, а поруч з нею Кобзарь. Сей Кобзарь якогось старого видання „ярижкою“—і починаєть ся від 60 ої сторінки. Книжка майже цілком розірвана й не держить ся вкупі. Кожна сторінка обмальована написами: „Посетіл(а) могилу Шевченкі...“ Сі написи йдуть і вздовж і впоперек книжкових сторінок. Для чого лежить на столі ся зогиджена, засмальцована, обірвана книжка, не можна зрозуміти. Коли-ж ся книжка має якесь історичне значіння, тільки хіба яко показчик некультурности відвідувачів, що зіпсували книжку плямами та розмальованнем своїх прізвищ. Казав дід-сторож, що приїздили й Німці на могилу, дивили ся на все, здвигували плечима та сміяли ся... Неприємна річ, навіть більше—сумна.

При могилі Т. Шевченка коло Каніва губерніяльне земство спорудило на Дніпрі пливучий готель на 18 кімнат під назвою „Чайка“. В тім готелі можуть проживати по 3 доби всі, хто схоче відвідати могилу. Кімнати на одну й дві особи з ліжками, сінниками й подушками. Ціна за добу від одного—3 карб., від двох—4 карб. Самовар 50 коп. Укривало (за весь час) 1 карб. Є прислуга, що може ходити на базар і готувати просту страву. Щодня відчинено книгарню. Є човен; купання на острові. Пароплав, що відпливає з Київ'я ранком, прибуває до Каніва (від пристані до „Чайки“ 10 хвилин ходу) о 8—9 год. вечора; вечеровий прибуває коло 6—7 год. ранком. З Каніва на Київ пароплави відходять коло 10-ої вечора і 6 ранком.

Реферат проф. Тутковського. На прилюднім засіданні київського Українського Наукового Товариства в неділю 2-го червня проф. Тутковський прочитав реферат на тему: „Нова гіпотеза походження неолітичної людини“. Нова гіпотези проф. Тутковського пояснює перехід людини від палеолітичної до неолітичної культури геологічними та кліматичними змінами на земній кулі. Члени Наукового Товариства й численна публіка, що заповнила всю II аудиторію університету, вислухали реферат проф. Тутковського з великою увагою.

Національний український зїзд. Серед українських політичних партій виникла думка скликати всеукраїнський національний зїзд на зразок національного конгресу у квітні минулого року. Такий зїзд уважають потрібним для підрахунку національних сил та прийняття спільних для всього національного фронту гасел.

Українська старовина. В звязку з майбутнім обговоренням українсько-російської мирової конференції питання про відокремлення і передачу Українській Державі з архивів, музеїв і бібліотек в Петербурзі й Москві історичних і юридичних документів, пам'яток старовини й художніх творів, що мають звязок з українською старовиною, відбула ся приватна нарада істориків, юристів і членів професорського зїзду в Київі. Висловлено бажання, щоб такі питання розв'язували ся при широкій співучасті учених спеціалістів,

Докладну записку раді професорів київських вищих жіночих курсів від громади куряток в справі українізації К.В.Ж.К. подано 28 травня 1918 р. Українське студентство всіх вищих шкіл м. Київ'я на вічі, що відбуло ся 27 квітня с. р., постановило всіма засобами домагатися повної укра-

їнізації всіх вищих шкіл України. Цілком поділяючи погляди студентства, куряток К.В.Ж.К. рішуче домагаються ся яко перший крок до цілковитої українізації курсів заведення від початку шкільного року на курсах 7 кафедр українознавства, а саме: 1) історії України, 2) історії української мови, 3) історії українського письменства, 4) історії української культури, 5) історії українського мистецтва, 6) українського права та його історії, 7) географії України. Сі науки а) повинні бути обовязковими для всіх слухачів тих факультетів, на яких вони читаються; б) невідмінно повинні викладатися українською мовою та свідомими українськими професорами.

Установчі збори Українського Видавничого Союзу. Відбули ся установчі збори Українського Видавничого Союзу, членами якого були представники головних союзів. Завдання сього союзу дуже широкі тому, що література тепер не стоїть на тій висоті, на якій вона повинна стояти, та й справжніх книжок на ринку зовсім мало, Видавничий Союз мусить дбати, щоб підняти українську літературу. Задля сього книжки повинні бути не тільки добре написані, але й з верхнього боку повинні мати гарний вигляд. Видані союзом книжки мають продаватися відповідними торговельними апаратами кооперативів. Видавничий союз має при собі літературно-наукову колегію, котра повинна переглядати весь матеріал Видавничого Союзу, який тільки після ухвалення буде йти до друку. Взагалі Видавничий Союз має на меті випустити велику скількість примірників і поширити їх яко мога ширше. На перших порах вийдуть популярні книжки для села і крім того підручники для українських шкіл. Членами Видавничого Союзу можуть бути окремі кооперативи й союзи. Пай коштує 100 карб., скількість яких не обмежена; вступна платня 10 карб. На зборах вибрано раду й управу з представників від кооперативів київських і інших місцевостей. У раду увійшли членами: Х. Крижановський (Київ, Українбанк), Журавович (Одеса), Челюк (Херсон), Галевич (Київ, Дніпросоюз), Павловський Г. (Київ, Центральний Кооперативний Комітет), кандидатом Шемиков К. (Київ, Центральний Союз). В управу — членами: Болозович, Сербиненко, Кречотень, кандидатами Литвицький і Кучерявенко. Видавничий Союз має звязатися з усіма „Прогресивними“. Поки-що він зайнятий організаційною роботою, а разом з тим помалу приступає до видавничої праці. Відомости можна одержати в Центральнім Кооперативнім Комітеті (Лютеранська, 34).

Київський Археологічний Інститут. До Міністерства освіти надіслано до затвердження статут Київського Археологічного Інституту, на чолі якого стоїть відомий професор історик Білорус Довнар Запольський. Рада Інституту звернула ся до Міністерства освіти з проханням дати відповідне помешкання задля викладів і лекцій в будучім 1918/19 академічному році. На жаль в статуті Інституту нічого не сказано про такі кафедри, як напр.: українська мова, історична географія України, історія українського мистецтва, українські юридичні старовинности, історія України, етнографія тощо. Здавало ся-б, сей Інститут повинен був звернути особливу увагу на археологію України — чудову казку про давнє минуле чоловіка взагалі, на нашім українським просторі зокрема, де знаходиться чимало річей з часів первісної людини—давкоколішнього мешкання України. В кожному разі вище згадані наукові дисципліни бажано було-б уважати за відповідні в Київським Археологічним Інституті (В.).

Зміст: Справа з Зеленим Клином. — З поезій О. Олеся. — Орест Левицький. З розстріли сотник. III. — О. Соколовський. Вже рік пройшов (вірш). — Військовий міністер ген. Рогоза про організацію української армії. — Зїзд ради Всеукраїнської Учительської Спілки. — Третій всеукраїнський кооперативний зїзд. — Московсько-українська мирова конференція. — V конгрес Української Соціалдемократичної Робітничої Партії. — Положений Іван Павлюк. Страшна катастрофа у Київі. — Панько Починок. Ми повертали з чужини (вірш). — Вісти.